

men synes ikke selv anfægtet heraf. Her må man imidlertid bøje sig for de utilslørede fakta, jvf. fx. K. Hald: *Stednavne og kulturhistorie*, Kbh. 1966, s. 52: »Torsbjerg, der i stedets nuværende nedertyske dialekt udtales Tossbarg (med kort vokal), er først kendt i kilder fra ca. 1700«. I *Vore stednavne*, Kbh. 1950, s. 168, siger samme: »Denne udtale kan vanskeligt forenes med at første led skal være gudenavnet, idet dette antagelig ville forudsætte en udtale med langt o«. Ydermere synes Torkulten først at opstå i vikingetiden, og fra denne periode er der ikke gjort fund i mosen.

Også den nærliggende »Maalhøj« bruges til at understrege kultstedets store betydning (placeringen af højen er dog ikke den samme hos Jankuhn og Ørsnes, idet sidstnævnte hæfter navnet på en høj fra vikingetiden, medens Jankuhn anbringer det på et højedrag, hvor han hævder, at Sydangels retterting blev sat helt op i vor tid). Der bør her gøres opmærksom på, at K. Hald (1966, s. 38) i modsætning til H. V. Clausen og S. Aakjær, hævder, at specielt med formen mål-høj (malhøj) er det nok så rimeligt at regne med, at første led er et gammeldansk *mal, samme ord, som det oldnordiske mǫl: banke af grus og småsten.

Endelig fastslår Jankuhn og Ørsnes, at kultstedets betydning aftager netop som store dele af befolkningen udvandrer til og bosætter sig i England i begyndelsen af 5. årh., og sætter straks disse begivenheder i relation til hinanden. Nuvel, samtlige kendte »store mosefund« ophører på samme tid, hvad enten de er placeret i Sønderjylland, Jylland, Fyn eller på Øland.

Disse indvendinger kan dog ikke bortforklare, at fundbilledet i Thorsbjerg mose er særegent.

HENRIK M. JANSEN

J. L. N. MYRES: *Anglo-Saxon Pottery and the Settlement of England*. Clarendon Press: Oxford University Press, 1969. xiv+259 s. 51 fig. 8 pl. 12 kort. £ 5.0.0.

Med dette arbejde har professor J. L. N. Myres afsluttet noget nær fyrre års studier af angelsaxisk keramik, hvilket kan siges at være noget af en bedrift, eftersom orden nu ser ud til at have afløst kaos og der er skabt et værk af blivende værdi ikke blot for engelsk, men også for nord- og vesteuropæisk arkæologisk forskning.

Forfatteren deler sin opgave i tre dele: først en gennemgang af det eksisterende materiale paa engelske museer, dernæst dette – ofte daarligt udgravede, daarligt bevarede og daarligt oplyste – materiale suppleret med resultater fra nye udgravninger, og endelig som den tredje del en sammenligning med kontinentets keramik. De vigtigste nye udgravninger, som der bliver gjort nøje rede for, har fundet sted paa gravpladser i Caistor-by-Norwich, i Lackford, Illington, Loveden Hill, og South Elkington.

Den rent beskrivende gennemgang af keramikken er fortrinlig, saglig og objektiv. Der peges paa vanskeligheder som fundenes ujævne fordeling og den gaadefulde forskel paa boplads- og gravkeramik (som vi ogsaa kender til her i landet for romersk jernalders vedkommende). Typedelingen er ret traditionel, karrene klassificeres efter form (f.ex. dobbeltkoniske kar og skulderkar) og dekoration (f.ex. lineære ornamentter med stempler, »Stehende Bogen« og bukkelurner)

samt endelig efter brug (»husholdningskar«). Der er ikke gjort noget forsøg paa en mere moderne klassifikation, men naar forfatteren viger tilbage for en saadan, hænger det nok sammen med hele hans syn paa typologi og systematik, idet han stræber efter at opstille saa store og overskuelige grupper som muligt. Han skriver da ogsaa (s. 60), at mange mellemformer og blandinger af dekorationselementer kan være »exceedingly perplexing to the tidy-minded classifier intent on fitting all the decorated pottery into the water-tight compartments of a fool-proof system«. Typegennemgangen støttes af en serie gode, tegnede plancher.

Efter klassificering og datering af karrene, som kan være vanskelig nok paa grund af svigtende fundkombinationer, gaar forfatteren over til at indpasse sin lerkar-kronologi i den arkæologiske og historiske udvikling i det senromerske og angelsaxiske England. Der opstilles her fem perioder dækkende 4.-7. aarh., der i omtrentlige aarstal ser saaledes ud: 1) den af romerne og briterne kontrollerede germanske bosættelse af læti, ca. 360-410, 2) overgangstiden ca. 410-450, 3) angel-saxisk invasion og det britisk-romerske samfunds undergang ca. 450-500, 4) reaktionen mod indvandrerne og britisk sejr, med slaget ved Mons Badonicus som vigtigste begivenhed, ca. 500-550, 5) den angel-saxiske konsolidering, efter 550.

Skulle man fremhæve skelsættende resultater, hefter man sig ved den iagttagelse, at den allerældste angelsaxiske keramik findes paa gravpladser i umiddelbar nærhed af romerske byer, som f.ex. Caistor-by-Norwich – det er de romerske læti's gravpladser, hvorimod yngre gravpladser fra 5. aarh. er uden forbindelse med romerske byer. Den tidlige horisont svarer til kontinentets »krigergrave«. Andre resultater af keramik-studierne viser smuk overensstemmelse med resultater naaet ad anden vej: f.ex. viser det sig, at saxiske bukkelurner med fodring har spredt sig ad samme vej til det nordlige Wessex og Themsdalen som lige-armede fibler og andre saxiske fibulatyper fra 5. aarh.

Der er ogsaa grund til at fremhæve forfatterens store kendskab til kontinental og sydsandinavisk keramik. Selv de nyeste fund er taget i betragtning som f.ex. Drenghed-bopladsen i Sønderjylland, der endnu er under udgravning. Der er stor overensstemmelse mellem keramik fra Drenghed – og ogsaa andre steder i Jylland – og den ældste, før-frankiske keramik fra Kent. Et nyt, vægtigt bidrag er hermed givet til de kentiske »jyders« oprindelse.

Igennem mange aar har professor Myres publiceret større og mindre artikler om angel-saxisk keramik, mange af dem er anvendt til det store værk, navnlig arbejderne om de forskellige keramiske værksteder, hvis produkter kendes fra flere forskellige findesteder, f.ex. Kettering-værkstedet og Illington/Lackford-værkstedet. Naturligt nok er disse værksteder ret sene, da en saadan udfoldelse kræver mere stabile samfundsforhold end den første, konfuse bosættelse har kunnet præstere.

Overalt træffer man paa forfatterens velgørende, nøgternt menneskelige syn paa de mange problemer. Menneskene, der skabte den angel-saxiske keramik, forsvinder paa intet tidspunkt i spekulationer. Man føler næsten trang til at velgøre en forsker, der om de angel-saxiske pottemagere kan skrive: » – many of the potters were no longer the expert exponents of customary skills commonly accepted among a whole people: They could often be a chance assortment of uprooted amateurs doing their best to improvise for immediate needs on the basis of half-

remembered forms, and misunderstood techniques of manufacture – «. En immigrations kaos staar da ganske levende for læseren.

Et udsøgt, koncist akademisk sprog forhøjer nydelsen af læsningen. Skulle man nævne skuffelser, er den væsentligste, at man savner en udtømmende fortegnelse over al citeret litteratur; det er lidt besværligt at slaa de enkelte forfattere op i det fælles sted- og navneregister, naar man forgæves har søgt dem i »list of abbreviations«. I betragtning af, at *Anglo-Saxon Pottery* er det første samlede arbejde om dette vældige emne, kunne man godt have ønsket sig en samlet fortegnelse over alle citerede kilder.

ELISABETH MUNKSGAARD

JANE ACOMB LEAKE: *The Geats of Beowulf. A Study in the Geographical Mythology of the Middle Ages.* Madison, Milwaukee, and London, The University of Wisconsin Press, 1967. xii + 212 s. Ill. \$ 6.00.

For en gangs skyld har en moderne uddannet historiker vovet sig ind i Beowulf-forskningen. Det er i sørgelig grad tiltrængt. Men det er en utaknemlig opgave sådan at bryde ind i et gammelt støvet studerekammer og flytte omkring med møblementet. Den travle husmoder vil uvægerligt blive mødt med en snerren.

Men nu skal der altså ryddes op! Denne gang går det ud over Geaterne, og det er måske endda kun en begyndelse, at dømme efter de forblommede trusler i en udgangsreplik (nederst s. 139).

Geaternes konge er Hygelac, den første historisk kendte konge over Danerne, omkommet (efter 507) under et togt mod Merovingerrigets nordkyst (Gregor af Tours 3,3). Men hvorfor kalder digteren ham nu konge over »Geaterne«? Til dem hører også digtets helt. Og der fortælles meget om dem; men både det, og selve navnet, har voldt mange kvaler for filologerne.

Vi kan måske lige nå et lille afskedsblik, inden damen kommer med støvekluden.

Rent sprogligt kan navnet uden diskussion direkte sammenstilles med Göter, vn. Gautar. Men dels er digtets Geater skilt fra Sveerne ved »det brede hav«, dels bruges navnet o. 890 som en engelsk oversættelse af Bedas »Iutae«. Geater bruges altså både om (Hygelacs) Daner, om Göter og om Jyder.

(Vi kunne nå at tilføje: Da Beowulf udånder, sørger Wiglaf for en statelig begravelse og er parat til at overtage styret hos Geaterne; han kaldes en Wæg-munding, og er søn af en Weohstan. Det er navne, kendt fra Mercias kongefamilie: St. Wigstan dræbtes af sin fætter 1. juni 850; Wigstans far Wigmund var søn af kong Wiglaf der var blevet konge 827, Wigstans mor var datter af kong Ceolwulf (821–23) hvis efterfølger Beornwulf faldt 825 under en invasion i East Anglia. Deres store forgænger Offa (»rex Anglorum« 757–96) og hans dronning Cyne-thryd sammenlignes i digtet (v. 1930) med Hygelac og hans dronning, der var mere gavmild mod Geatefolket).

Geaten Beowulf er kæmpestærk; med det knusende greb af sine bare hænder, uden brug af våben, gør han det af med Hygelacs besejrer, med søuhyrer i arktiske farvande, med sumptrolde ved Danernes kongsgård, i et kritisk øjeblik griber han dog et gammelt sværd, en levning fra giganter og titaner; men for en ildsprudende drages edder måtte han bukke under.